

Beter Behouden

Studentes in mbo techniek- en ICT-opleidingen

Beter Behouden: studentes in mbo techniek- en ICT-opleidingen

Een praktische wijzer voor docenten en studieloopbaanbegeleiders

Elk jaar stromen er studentes voortijdig uit bij bèta-technische mbo-opleidingen, ondanks dat het aantal vrouwen dat voor deze richting kiest toeneemt. De uitstroom van vrouwelijke studenten is op alle keuzemomenten hoger dan bij de mannelijke studenten. En dat is zonde, want de technische sector kan vrouwen goed gebruiken!

Het is daarom belangrijk dat medewerkers uit alle lagen van mbo-instellingen stappen zetten om vrouwelijke studenten te behouden. De wijzer “Beter Behouden” geeft docenten en studieloopbaanbegeleiders van mbo techniek- en ICT-opleidingen, inzicht in de studie-ervaringen van studentes. Daarnaast bevat deze wijzer praktische tips om te zorgen dat iedere studente zich thuis voelt en zich met plezier ontwikkelt tot een vakvrouw.

Deze wijzer bestaat uit zes thema's en is bedoeld voor docenten en studieloopbaanbegeleiders van mbo techniek en ICT-opleidingen. Gebruikers van de wijzer kunnen de thema's onafhankelijk van elkaar openen, in overeenkomst met het eigen takenpakket. We raden iedereen aan te starten met het thema 'Voorbereiding'. Elk thema bevat een korte informatieve tekst en praktische tips.

Stappen

1

Stap 1
Voorbereiding

2

Stap 2
Lesgeven

3

Stap 3
Studievoortgang bewaken

4

Stap 4
Keuzebegeleiding

5

Stap 5
Stagebegeleiding

6

Stap 6
Beroepsoriëntatie

Vorbereiding

“Vragen mannelijke en vrouwelijke studenten dezelfde aanpak van docenten?”

Wat zijn jouw ideeën over de interesses en capaciteiten van mannen en vrouwen?

Bekijk het filmpje over genderstereotypen en [test](#) of ze jou beïnvloeden.

Vorbereiding: Kennis

Gender in techniek en ICT

Volgens onderzoek is het brein van mannen en vrouwen bij de geboorte tot hetzelfde in staat. Toch is het voor vrouwen minder vanzelfsprekend te (blijven) kiezen voor techniek en ICT, door het in de maatschappij heersende genderstereotype over vrouwen en techniek. Beroepen in de sectoren techniek en ICT worden doorgaans eerder geassocieerd met mannen en beroepen in de zorg en het onderwijs eerder met vrouwen. Dit maakt het voor vrouwen lastig om af te wijken van algemene verwachtingen en te kiezen voor techniek of ICT. En zelfs wanneer zij kiezen voor deze richting hebben zij nog een aantal hordes te nemen.

Vorbereiding: Kennis

Stereotiepe verwachtingen

Als vrouwen eenmaal kiezen voor techniek of ICT zijn zij vaak de enige, of een van de weinige vrouwen. Dit zorgt ervoor dat een studente extra zichtbaar is en door anderen (onbewust) wordt gezien als vertegenwoordigster van het vrouwelijk geslacht, in plaats van als individu. Studentes krijgen zo te maken met verschillende stereotiepe verwachtingen van anderen die, voor de een meer dan voor de ander, hun weerslag hebben op de verwachtingen die studentes van zichzelf hebben ten aanzien van hun geschiktheid voor een mbo techniek- of ICT-opleiding.

Studentes krijgen bijvoorbeeld regelmatig te maken met seksistische en seksueel getinte opmerkingen, of ervaren dat hun vaardigheden onderschat worden in de klas of tijdens hun stage. Zij hebben het gevoel dat zij zichzelf moeten bewijzen, omdat anderen daaraan twijfelen. In [Hier ben ik op mijn plek](#), een publicatie van VHTO, vertelt Chanelfa Verwijk, studente applicatieontwikkeling, bijvoorbeeld dat een docent haar vroeg of zij daadwerkelijk aan het project had meegewerkt. Een andere studente vertelt: “Toen ik een goed cijfer haalde voor mijn toets zei een klasgenoot tegen mij: ‘best knap, voor een meisje’.

Vorbereiding: Kennis

Weinig vrouwelijke rolmodellen

Studentes ontmoeten weinig vrouwelijke docenten of technische vakvrouwen, die hun twijfel kunnen wegnemen en die een voorbeeld zijn voor een toekomst in techniek of ICT.

Fysieke omgeving

Het gevoel van 'niet thuishoren' kan versterkt worden door de fysieke omgeving en de afwezigheid van voorzieningen voor vrouwen. Voorbeelden uit de (stage)praktijk zijn het gebrek aan werkkleding in vrouwenmaten, machines die zijn ingesteld op de lichaamsverhoudingen van mannen en de afwezigheid van vrouwentoiletten.

Bovenstaande voorbeelden maken het moeilijk voor studentes om zichzelf een loopbaan in techniek of ICT voor te stellen en een positief zelfbeeld te vormen ten aanzien van hun geschiktheid voor deze sectoren.

Vorbereiding: Kennis

Liever inclusief dan neutraal

Om te zorgen dat studentes niet voortijdig uitstromen van hun opleiding in techniek of ICT is [genderneutrale](#) aanpak niet genoeg. Zij hebben door het heersende stereotype over vrouwen en techniek immers een andere startpositie dan mannelijke studenten. Dit vraagt van docenten en studieloopbaanbegeleiders een [genderinclusieve didactiek](#), dat wil zeggen: een didactiek die actief het heersende stereotype rondom vrouwen en techniek doorbreekt en de mogelijke nadelen compenseert die vrouwen hierdoor mogelijk ondervinden. Deze didactiek heeft aandacht voor de mogelijke leervoorkeuren van studentes, zonder hen expliciet in een uitzonderingspositie te plaatsen. Immers: hen in de spotlight zetten zou het gevoel van 'niet thuishoren' kunnen bevestigen.

Aan de slag

In deze wijzer leer je over de belevingswereld en bijbehorende leervoorkeuren van studentes in mbo techniek en ICT en krijg je praktische tips om een genderinclusieve aanpak te hanteren.

Vorbereiding: Praktische Tips

Heb jij (onbewust) vooroordelen over meisjes in de techniek?

Doe de [Harvard Implicit Bias Test](#) en bekijk het filmpje '[Uit het Keurslijf!](#)' (WerkEnDeToekomst). Vraag een collega om hetzelfde te doen!

Lees voor meer achtergrondinformatie over de ervaringen van studentes in mbo-opleidingen techniek en ICT de publicatie '[Hier ben ik op mijn plek](#)'.

Lesgeven

“Moet je studentes negatieve feedback besparen omdat dit hun zelfvertrouwen kan aantasten?”

Lesgeven: Kennis

Liever inclusief dan neutraal

Zoals uiteengezet bij het thema 'Vorbereiding' zijn mannelijke en vrouwelijke studenten beiden in staat een technische studie met succes te doorlopen, maar hebben studentes een andere startpositie door het heersende [stereotype](#) over vrouwen en techniek. Om een studente de kans te geven zich te ontwikkelen tot een vakvrouw is het van belang dat docenten en studieloopbaanbegeleiders een [genderinclusieve didactiek](#) gebruiken. Deze doorbreekt actief het heersende stereotype rondom vrouwen en techniek en compenseert daarnaast mogelijke nadelen die vrouwen hierdoor ondervinden. Deze didactiek heeft aandacht voor de mogelijke leervoorkeuren van studentes, zonder hen expliciet in een uitzonderingspositie te plaatsen. Immers: hen in de spotlight zetten zou het gevoel van 'niet thuishoren' kunnen bevestigen.

Bij mbo techniek- en ICT- opleidingen is de situatie in de klas regelmatig als volgt:

Lesgeven: Kennis

Onbewuste verwachtingen

Docenten handelen onbewust op basis van aannames die zij hebben over vrouwelijke studenten. Bijvoorbeeld het idee dat vrouwen minder geschikt zijn voor techniek of ICT, omdat ze onzeker overkomen. Het is echter zo dat lage verwachtingen hebben de onzekerheid van studentes in stand houdt, omdat de twijfel van anderen invloed kan hebben op hun zelfbeeld.

In de praktijk worden verwachtingen zichtbaar in onderstaande situaties.

A. Instructie

Vrouwelijke studenten ten opzichte van mannelijke studenten:

- Docent helpt hen vaker/neemt het vaker over
- Docent prijst hen vaker bij goede antwoorden of prestaties
- Docent neemt vaker genoegen met 'ik weet het niet'
- Docent stelt vaker feitelijke vragen

Mannelijke studenten ten opzichte van vrouwelijke studenten:

- Docent geeft hen vaker de beurt
- Docent corrigeert hen vaker
- Docent gaat vaker in detail in op antwoorden of prestaties
- Docent stelt abstracte vragen

Idealiter doe je als docent en studieloopbaanbegeleider je best stereotiepe verwachtingen te herkennen en te voorkomen. Zie de praktische tips voor mogelijke acties die je kunt nemen.

Lesgeven: Kennis

Onbewuste verwachtingen

B. Feedback

Docenten en studieloopbaanbegeleiders besparen studentes negatieve feedback uit angst hun zelfvertrouwen aan te tasten. Studentes hoeven niet gespaard te worden voor negatieve feedback. Zonder correctie zijn ze minder goed voorbereid op toetsen en opdrachten. Daarom is het van belang [groeigerichte feedback](#) te geven. Zie de [praktische tips](#) voor uitleg over hoe je dit in de praktijk kan toepassen.

Lesgeven: Kennis

Dynamiek

In een omgeving waar vrouwelijke studenten in de minderheid zijn komt het vaak voor dat docenten zich aansluiten bij de dominante gebruiken en voorkeuren van de groep mannelijke studenten.

1. Aandacht

Mannelijke studenten krijgen vaker dan studentes de aandacht van de docent met als doel ze bij de les te houden.

2. Vraag-antwoord gesprek

In een vraag-antwoord gesprek raken studentes sneller ondergesneeuwd, omdat zij hun beurt afwachten en minder snel iets roepen.

3. Opdrachten

Regelmatig worden opdrachten vormgegeven met daarin een competitie-element, terwijl studentes vaak de voorkeur hebben voor samenwerking.

4. Groeperen

Het kleine aantal vrouwelijke studenten wordt verdeeld over de grote groep mannelijke studenten, zodat er in elk groepje één studente zit.

Idealiter krijgen studentes aandacht van de docent. Daarnaast is het wenselijk dat zij de ruimte voelen om het woord te nemen en om fouten te mogen maken. Dit gebeurt als docenten hen actief de beurt geven en waar nodig corrigeren door middel van groeigerichte feedback. Ten slotte voelen studentes zich meer op hun plek als ze opdrachten krijgen die aansluiten bij hun leervoorkeuren en de kans krijgen zelf hun samenwerkingspartners te kiezen. Zie de praktische tips voor uitleg over hoe je dit in de praktijk kan toepassen.

Lesgeven: Kennis

Beeldvorming

Het is lastig voor studentes om zichzelf voor te stellen als toekomstig vakvrouw in de techniek of ICT. Niet alleen omdat zij te maken kunnen krijgen met lage verwachtingen over hun geschiktheid voor de techniek of ICT, of omdat ze zich niet thuis voelen op school- maar ook door keuzes die docenten en studieloopbaanbegeleiders in de praktijk maken. Bijvoorbeeld:

1. Maatschappelijke context

Studentes verliezen hun interesse in de les wanneer onduidelijk is wat de toepasbaarheid en het maatschappelijk belang is van de lesstof.

2. Rolmodellen

Studentes kunnen zich moeilijk identificeren met hun toekomstig beroep wanneer zij nooit vrouwen zoals zichzelf zien voor de klas, op school, in hun lesboeken, of in de stagepraktijk.

Idealiter wordt in de les aandacht besteed aan het maatschappelijk belang van de studie. Ook is het belangrijk dat studentes kennismaken met technische vakvrouwen. Zie de [praktische tips](#) voor uitleg over hoe je dit in de praktijk kan toepassen.

Lesgeven: Praktische Tips

Vragen stellen/beantwoorden

- Stel open vragen zodat antwoorden niet per definitie goed of fout zijn.
- Let op dat je studenten corrigeert op een [groeigerichte](#) manier.
- Dit doe je door de student te wijzen op hoe deze de vraag beter kan beantwoorden, wanneer de student(e) zou oefenen met een bepaalde vaardigheid, of een andere leerstrategie zou gebruiken (zoals een ander boek gebruiken, een YouTube filmpje kijken, of hulp vragen van een medestudent).
- Bijvoorbeeld: 'Je hebt geoefend met hoofdstuk 1 merk ik. Je bent goed op weg. Je mist nog een stukje over hoofdstuk 2. Kijk daar nog eens naar.'
- Bespreek bij het behandelen van opdrachten alle antwoorden, omdat dit het zelfvertrouwen van studentes kan stimuleren. Let op: bespreek ook hoe degenen die de lesstof nog niet beheersen het beter kunnen doen de volgende keer.

Lesgeven: Praktische Tips

De beurt geven

- Geef de beurt aan studenten die hun vinger opsteken, in plaats van aan degenen die beginnen te roepen.
- Geef de beurt aan zowel mannelijke als vrouwelijke studenten. Maak het jezelf makkelijk door bijvoorbeeld alle tafeltjes te nummeren en zo van 1 naar 20 te werken.

Lesgeven: Praktische Tips

Beeldvorming

- Gebruik zowel mannelijke als vrouwelijke rolmodellen in de lesstof.
 - *Bijvoorbeeld: laat plaatjes uit de praktijk zien met daarop zowel mannen als vrouwen*
- Organiseer gastlessen door technische vakvrouwen. Je kan studenten ook de opdracht geven zelf zo'n gastles te organiseren. Download de handleiding [Gastles Organiseren](#).
- Benoem de maatschappelijke relevantie van het lesthema. Waar zien we deze techniek terug in het dagelijks leven of in de actualiteit?
- Geef overzicht door de les in een groter geheel te plaatsen en door terugblikken, vooruitblikken, samenvatten en reflecteren.

Lesgeven: Praktische Tips

Werkvormen

- Bied verschillende werkvormen aan, zodat verschillende leervoorkeuren aan bod komen. Denk naast competitie bijvoorbeeld ook aan vormen gericht op samenwerking, spel, simulatie, of creatie. Wissel ideeën uit met collega's.
- Let op dat studenten in samenwerkingsprojecten niet onbewust in stereotiepe rollen vervallen en wijs ze hierop.
 - *Bijvoorbeeld vraag studentes ook om een technische tekening te maken en laat jongens ook de planning voor een opdracht maken.*
- Wissel af met verschillende thema's bij opdrachten (van meer maatschappelijk tot 'hardcore-techniek').

Lesgeven: Praktische Tips

Leerklimaat

- Stel grenzen aan het gedrag van studenten. Let met name op het voorkomen van:
 - Seksueel getinte opmerkingen
 - Seksistische opmerkingen
 - Het buitensluiten van studentes
- Zorg dat de voorzieningen (in het lokaal) zijn afgestemd op studentes, zoals overalls, schoenen en gereedschap in verschillende maten.
- Zorg dat de lokalen een goede uitstraling hebben. Bekijk de VHTO publicatie [aantrekkelijk technieklokaal](#) voor ideeën.
- Organiseer een ontspannende en verbindende activiteit voor mannelijke en vrouwelijke studenten, zoals een barbecue. Ook een optie: laat een aantal studenten samen een leuke activiteit organiseren.

Lesgeven: Praktische Tips

Eigen Houding

- Geef je eigen fouten toe, zodat studenten zich ook vrij voelen fouten te maken.

Reflecteer op en verbeter je eigen handelen door feedback te vragen van je leerlingen met behulp van het [Feedbackformulier studenten](#). Of vraag een collega jouw les te bezoeken met behulp van het [Observatieschema Lesbezoek](#).

Studievoortgang Bewaken

“Nodig je een studente alleen uit voor een studievoortgangsgesprek als zij onvoldoendes haalt?”

Studievoortgang: Kennis

Geen bericht goed bericht?

Het is logisch om in te grijpen wanneer een studente lage cijfers haalt. Dit is vanzelfsprekend een moment waar het risico bestaat dat een studente de opleiding wil of moet verlaten. Het is echter belangrijk om ook stil te staan bij de studievoortgang van studentes wanneer hier niet een directe aanleiding toe is. Er zijn namelijk verschillende thema's die een rol kunnen spelen bij de studievoortgang.

Uitdaging

Het is belangrijk voor studentes dat zij de steun krijgen die zij nodig hebben, maar ook uitgedaagd worden als ze daar behoefte aan hebben. Uit onderzoek dat VHTO bij ongeveer 20 mbo-instellingen heeft uitgevoerd blijkt dat studentes soms onvoldoende uitgedaagd worden en het gevoel hebben dat zij overdreven geholpen worden, met bijvoorbeeld praktische opdrachten.

Studiemotivatie

Het is motiverend voor studentes om te merken dat hun toekomstige beroep een maatschappelijke bijdrage levert en dat er meer vrouwen zijn die het doen.

Studievoortgang: Kennis

Zelfvertrouwen

Het is belangrijk voor studentes om positieve feedback en vertrouwen te krijgen van hun medestudenten, docenten, en (stage)begeleiders. Zo identificeren ze zichzelf eerder als bekwame technische vakvrouw.

Minderheidspositie

Studentes zijn vaak de enige, of een van de weinige vrouwen op hun opleiding of stageplek. Dit zorgt ervoor dat een studente extra zichtbaar is en door anderen (onbewust) wordt gezien als vertegenwoordigster van het vrouwelijk geslacht, in plaats van als individu. Studentes krijgen te maken met verschillende stereotiepe verwachtingen van anderen, die ook hun weerslag hebben op de verwachtingen die studentes van zichzelf hebben ten aanzien van hun geschiktheid voor mbo Techniek- en ICT-opleidingen. Studentes krijgen bijvoorbeeld regelmatig te maken met seksistische en seksueel getinte opmerkingen, of ervaren dat hun vaardigheden onderschat worden in de klas of tijdens hun stage. Zij hebben het gevoel dat zij zichzelf moeten bewijzen, omdat anderen daaraan twifelen.

Sfeer & studiebinding

Het is belangrijk dat studentes zich thuis voelen op school en in het contact met hun medestudenten.

Studievoortgang: Kennis

Stage lopen

Het is belangrijk voor studentes dat zij een passende stage vinden waar aandacht is voor hun stageopdrachten en hun (leer)ervaringen op de werkvloer. Bijvoorbeeld weten bij wie ze terecht kunnen voor inhoudelijke én persoonlijke vragen, of meer praktische behoeften zoals een vrouwentoilet, overall in eigen maat, en machines afgestemd op hun formaat.

Privéomstandigheden

Het is belangrijk voor studentes dat er tijdig aandacht is voor privéomstandigheden die hun studievoortgang kunnen belemmeren. Mogelijk staan de ouders van studentes niet achter hun keuze voor techniek of ICT, of kunnen zij thuis niet praten over hun studie-ervaringen.

In de praktijk

Door als docent of studieloopbaanbegeleider actief in gesprek te gaan met studentes over bovenstaande thema's ontdek je waar verbeteringen mogelijk zijn die ervoor zorgen dat studentes zich op hun plek voelen op school.

Kijk bij [Praktische tips](#) voor een aantal tips die je kan gebruiken.

Studievoortgang: Praktische Tips

Intake

Voer een intakegesprek met een iedere studente en gebruik hierbij [de aandachtspunten](#).

Voortgangsgesprekken

Nodig studentes maandelijks uit voor een voortgangsgesprek en gebruik hierbij [de aandachtspunten](#).

Exitgesprekken

Mocht het voorkomen dat een studente de opleiding verlaat, voer dan een exitgesprek en let op [de aandachtspunten](#). Deze kunnen dienen ter verbetering van de opleiding en procedures.

Weten wat er speelt

- Organiseer een docentbijeenkomst waar studieloopbaanbegeleiders en docenten spreken over de thema's die kunnen spelen bij de studievoortgang van studentes en hoe ze daarmee om (kunnen) gaan. [Download de handleiding 'Docentbijeenkomst organiseren'](#)
- Organiseer een ouderavond waarop ouders met eigen ogen zien wat hun zoon of dochter doet op school. Bevraag ouders over met welke verhalen studenten thuis komen, zodat je weet wat er speelt. [Download de handleiding 'Ouderavond Organiseren'](#).

In de klas

Kom zelf in actie met de praktische tips die worden gegeven bij het thema 'lesgeven', of maak andere docenten hierop attent.

Keuzebegeleiding

“Je kunt niet kiezen wat je niet kent”

Keuzebegeleiding: Kennis

Je kunt niet kiezen wat je niet kent

Na het kiezen voor een mbo Techniek of ICT-opleiding komen studentes tijdens hun opleiding voor nieuwe keuzes te staan, zoals het kiezen van een keuzedeel, stage, vervolgtraject of beroep. Studenten kiezen vanzelfsprekend uit de opties die bij hen bekend zijn en waarvan ze een positief (beroeps)beeld hebben.

In de praktijk hebben studentes niet altijd een goed beeld van de beroepspraktijk. Ze ontmoeten weinig vrouwelijke rolmodellen, en worden soms ook beïnvloed door het heersende stereotype over vrouwen en techniek. Dit maakt het minder waarschijnlijk dat zij een gewaagde keuze zullen maken. Een studieloopbaanbegeleider van een mbo-opleiding uit de sector techniek en gebouwde omgeving vertelt: 'Studentes kiezen vaker voor een stage bij een sociale of creatieve organisatie die ze kennen, dan voor de bouwplaats. We hebben zulke stages wel in ons aanbod, maar moedigen hen niet actief aan dit te kiezen. Dat is wel jammer, nu ik erover nadenk. Ze zijn bijvoorbeeld wel enthousiast als ze een gastles krijgen van iemand uit zo'n bedrijf'.

Keuzebegeleiding: Kennis

Beeldvorming

Het is belangrijk dat studentes de keuze voor een keuzedeel, stage, vervolgtraject of beroep maken op basis van hun eigen interesses, kwaliteiten en ambities, zonder daarin gestuurd te worden door stereotiepe verwachtingen. Essentieel is dat zij een goed beroepsbeeld vormen, zodat zij weloverwogen keuzes kunnen maken. Uit 'Hier ben ik op mijn plek', een publicatie van VHTO, blijkt dat het beroepsbeeld de belangrijkste drijfveer is voor studentes bij keuzemomenten.

Hier is een rol weggelegd voor docenten en studieloopbaanbegeleiders. Zo kunnen zij bijvoorbeeld zorgen dat studentes kennis maken met vakvrouwen uit de praktijk. Zij kunnen studentes een goed beeld geven van hun beroep en er daarnaast voor zorgen dat studentes zichzelf gaan zien als technische vakvrouw. Het contact met vrouwelijke rolmodellen kan studentes inspireren verder te kijken dan waar ze misschien in eerste instantie naar neigen, of het vertrouwen geven een roldoorbrekende keuze te maken. Joan Andreas, regiokeuringscoördinator bij Alliander koos bijvoorbeeld bewust voor elektrotechniek. Ondanks dat de meeste studentes kozen voor de richting Weg- en Waterbouw en Chemie, werd zij tijdens een voorlichting van een technische vakvrouw over de streep getrokken om te kiezen voor de richting waar haar interesse lag.

Keuzebegeleiding: Kennis

In de praktijk

Docenten en studieloopbaanbegeleiders kunnen verschillende dingen doen om studentes te ondersteunen bij het maken van keuzes gedurende hun opleiding. Zo kunnen zij zorgen dat studentes juiste beroepsbeelden vormen en verschillende keuzemogelijkheden onder de aandacht brengen, zodat studentes uiteindelijk kiezen wat aansluit bij hun interesse, kwaliteiten en ambities.

Bekijk de [praktische tips](#) over het onder de aandacht brengen van verschillende keuzedelen en stagemogelijkheden.

Voor praktische tips over het stimuleren van een juist beeld over de beroepspraktijk, ga naar de thema's [Lesgeven](#), [Stagebegeleiding](#) en [Beroepsoriëntatie](#).

Keuzebegeleiding: Praktische Tips

Stage-aanbod door opleiding

Bied diverse en vrouwvriendelijke stageplekken aan. [Download de 'Checklist Vrouwvriendelijk Stagebedrijf'](#).

Laat studentes een dag meelopen op het stagebedrijf met een studente die er al stage loopt, of met een technische vakvrouw van het bedrijf, om te ervaren of het een geschikt stagebedrijf is.

Zelfstandig stages zoeken

Stel studenten in de gelegenheid verschillende stagebedrijven te bekijken alvorens een keuze te maken. [Download de opdracht 'Stageplaats kiezen'](#) en raadpleeg [de docenthandleiding](#).

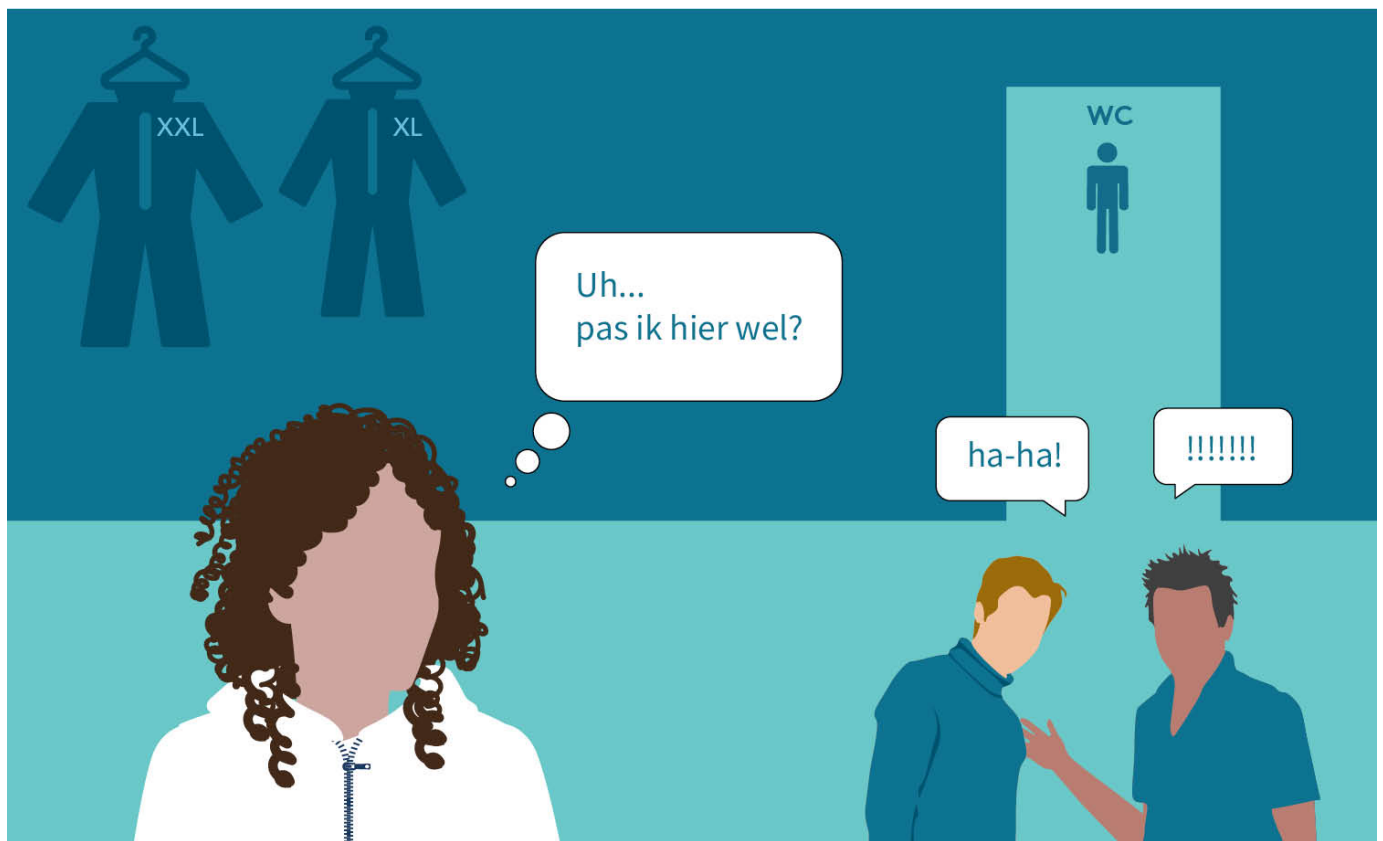
Nodig studenten die al stage hebben gelopen uit om studenten die nog moeten kiezen voor een stage te vertellen over hun stage-ervaring. [Download de handleiding 'Speeddates Stageplaats Kiezen'](#).

Keuzedelen kiezen

Nodig studenten uit die al een keuzedeel hebben voltooid om studenten die nog moeten kiezen voor een keuzedeel te vertellen over hun ervaring met het keuzedeel. [Download de handleiding 'Speeddates Keuzedelen Kiezen'](#).

Stagebegeleiding

“Moeten studentes zichzelf maar zien te redden tijdens de stage?”

Stagebegeleiding: Kennis

Klaar voor de start

Stagelopen is de uitgelezen mogelijkheid voor studentes om een beter beroepsbeeld te krijgen, vaardigheden te ontwikkelen en zich te identificeren als technische vakvrouw. Naast dat het een leerzame periode is kunnen vrouwelijke studenten, de een meer dan de ander, met een aantal uitdagingen te maken krijgen.

Stagebegeleiding: Kennis

Uitdagingen

A. Beroepscultuur

Een studente is niet alleen op de opleiding, maar vaak ook op haar stageplek de enige vrouw, of een van de weinige vrouwen. Deze minderheidspositie zorgt ervoor dat ze extra zichtbaar is en door anderen (onbewust) wordt gezien als vertegenwoordigster van het vrouwelijk geslacht, in plaats van als individu.

Studentes kunnen te maken krijgen met genderstereotiepe verwachtingen van anderen, zoals dat men hen vraagt taken uit te voeren die als vrouwelijk worden gezien, of dat haar technische vaardigheden onderschat worden. Een voorbeeld: Marieke Arink, director of development and operations bij PX.com, ervaaarde tijdens haar stage dat ze moest bewijzen dat ze net zo goed als haar mannelijke collega's in staat was om haar werk goed te doen. Mannen dachten dat zij de secretaresse was en vragen werden eerder gesteld aan haar mannelijke collega's. Lees haar verhaal in de publicatie [Hier ben ik op mijn plek](#).

Sommige studentes krijgen naast genderstereotiepe verwachtingen regelmatig te maken met seksueel getinte opmerkingen en ongewenst gedrag. Dit kan bij studentes gevoelens van onveiligheid en eenzaamheid veroorzaken.

Uit de publicatie [Hier ben ik op mijn plek](#) blijkt dat wanneer er bij stagebedrijven meer dan drie vrouwen met een technische functie werken dit een positieve invloed heeft op de sfeerbeleving en het veiligheidsgevoel. Wanneer een studente stage loopt in een bedrijf waar geen of weinig vrouwen werkzaam zijn in technische functie, kan dit het gevoel van 'niet thuishoren' versterken. Zij staat dan bijvoorbeeld alleen voor de uitdaging om een plek te vinden in een masculiene omgeving en kan niet zien hoe andere vrouwen dit doen. Daarnaast kan het gebrek aan technische vrouwen ervoor zorgen dat een studente zich het beeld vormt dat zij, als vrouw, niet geschikt is om te werken in dit of een soortgelijk bedrijf en daarmee haar interesse voor techniek verliezen.

Stagebegeleiding: Kennis

Uitdagingen

B. Weinig vrouwelijke rolmodellen

Uit de publicatie Hier ben ik op mijn plek blijkt dat wanneer er bij stagebedrijven meer dan drie vrouwen met een technische functie werken dit een positieve invloed heeft op de sfeerbeleving en het veiligheidsgevoel. Wanneer een studente stage loopt in een bedrijf waar geen of weinig vrouwen werkzaam zijn in technische functie, kan dit het gevoel van 'niet thuishoren' versterken. Zij staat dan bijvoorbeeld alleen voor de uitdaging om een plek te vinden in een masculiene omgeving en kan niet zien hoe andere vrouwen dit doen. Daarnaast kan het gebrek aan technische vrouwen ervoor zorgen dat een studente zich het beeld vormt dat zij, als vrouw, niet geschikt is om te werken in dit of een soortgelijk bedrijf en daarmee haar interesse voor techniek verliezen.

C. Fysieke omgeving

Het gevoel van 'niet thuishoren' kan versterkt worden door de fysieke afwezigheid van voorzieningen voor vrouwen. Voorbeelden uit de (stage)praktijk zijn het gebrek van werkkleding in vrouwenmaten, machines die zijn ingesteld op de lichaamsverhoudingen van mannen en het ontbreken van damestoiletten. In Hier ben ik op mijn plek vertelt Manuela Sniijders, Production Engineer bij Fokker Landing Gear, over haar eerste stage. Dit stagebedrijf was niet ingericht op de komst van een studente. Het toilet had zelfs geen deur!

Stagebegeleiding: Kennis

Beter begeleiden?

Een [genderinclusieve](#) stagebegeleiding kent drie principes:

Ongelijke behandeling voor gelijke kansen

Het is van groot belang om onderscheid te maken in de begeleiding van mannelijke en vrouwelijke studenten. Door differentiatie kunnen docenten en studieloopbaanbegeleiders de mogelijke nadelen compenseren die studentes ondervinden door het heersende stereotype over vrouwen en techniek, zodat studentes dezelfde kansen krijgen als hun mannelijke medestudenten. Een stagebegeleider is alert op de uitdagingen die specifiek voor studentes gelden voorafgaand, tijdens en na de stageperiode. De stagebegeleider kan barrières waar mogelijk voorkomen of wegnemen en leert studentes daarnaast omgaan met de uitdagingen die gepaard gaan met het hebben van een minderheidspositie.

Stagebegeleiding: Kennis

Beter begeleiden?

1. Stagebegeleiding gericht op beroepspraktijk en beroepscultuur

De motivatie, concentratie en prestaties van studentes worden positief beïnvloed wanneer zij deel uitmaken van de beroepscultuur en daar veiligheid en waardering ervaren. Een stagebegeleider vraagt met oprechte belangstelling naar het functioneren van studentes in een masculiene stage-omgeving en helpt hen een beroepshouding te ontwikkelen die bij hen past.

2. Sturing bij keuze voor een passend stagebedrijf

Geschikte stageplekken voldoen niet alleen aan harde criteria, zoals erkenning als leerbedrijf en de mogelijkheid om stageopdrachten uit te voeren, maar ook aan zachte criteria zoals een inclusieve bedrijfscultuur en diverse personeelssamenstelling. Een stagebegeleider maakt studentes bewust van belangrijke criteria tijdens het kiezen voor een stageplek. Daarnaast monitort de stagebegeleider actief of de studente het naar haar zin heeft en de praktijkopdrachten naar behoren worden gemaakt. De stagebegeleider stuurt bij wanneer nodig.

In de praktijk

Hoe pas je deze principes toe in de praktijk? Voor praktische tips over genderinclusieve stagebegeleiding, ga naar het onderdeel [praktische tips](#).

Stagebegeleiding: Praktische Tips

Kiezen stage

- Begeleid studentes bij het kiezen van een stage. Zie het thema [Keuzebegeleiding](#) voor praktische tips.

Voor de stage

- Bespreek vooraf bij een nieuw stagebedrijf of het bedrijf adequate voorzieningen en begeleiding kan bieden aan vrouwelijke studenten. Download de [Checklist Vrouwvriendelijk Stagebedrijf](#).

Tijdens de stage

- Voer voortgangsgesprekken met studentes. Download de [Aandachtspunten Stages voor Studentes](#).
- Organiseer een bijeenkomst voor studentes tijdens een terugkomdag op school waarbij alle studentes met elkaar hun stage-ervaringen kunnen uitwisselen.
- Intensiveer de begeleiding van studentes die stage lopen in een bedrijf met minder dan drie vrouwen in een technische functie.

Na de stage

- Slechte ervaring met een niet vrouwvriendelijk stagebedrijf? Voorkom dat studenten (vrouwen en mannen) hier in de toekomst stagelopen door een zwarte lijst op te stellen en het bedrijf te melden bij de [Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven](#) (SBB)

Beroepsorientatie

“Vraag jezelf eens af: “Hoe ben jij terecht gekomen in deze sector?”

Beroepsoriëntatie: Kennis

Als ik later groot ben..

Je bent nu docent of studieloopbaanbegeleider. Hoe ben je in deze functie terecht gekomen? Wist je vroeger al dat je het onderwijs in wilde? Hoe dan ook: je hebt op enig moment beseft dat het een optie was. Misschien herkende je jezelf in de omschrijving in de vacature, of wees iemand jou erop dat je een goede docent of studieloopbaanbegeleider zou zijn.

Zoals uiteengezet bij het thema [Keuzebegeleiding](#) kan je niet kiezen wat je niet kent. Het bepalen van een vervolgstap na het afronden van de mbo-opleiding is een vraagstuk dat speelt voor alle studenten. Het is voor hen van groot belang om te weten wat hun opties zijn qua vervolgstudie of beroep. Wanneer studenten weten wat er mogelijk is, krijgen zij de kans te reflecteren op welke vervolgstap bij hen past.

Beroepsoriëntatie: Kennis

Ben ik geschikt?

Bij het maken van een toekomstkeuze speelt het zelfbeeld van studenten een grote rol. Voor vrouwelijke studenten van mbo techniek en ICT-opleidingen kan gelden dat het zelfbeeld beïnvloed wordt door de gevolgen van de hun minderheidspositie tijdens hun studie- en stageperiode. Studentes hebben te maken met [genderstereotiepe](#) verwachtingen, die mogelijk hun weerslag hebben op de verwachtingen die studentes van zichzelf hebben. Zij onderschatten hun eigen vaardigheden bijvoorbeeld, of vinden het moeilijk gewaagde keuzes te maken. Kijk bij het thema [Voorbereiding](#) voor meer informatie.

Naast dat het zelfbeeld van studentes ervoor kan zorgen dat zij zich beperken tot bepaalde vervolgstudies of beroepen, spelen ook de beroepsbeelden die zijn hebben een rol bij het maken van een keuze. Zoals uiteengezet bij het thema [Lesgeven](#) vinden studentes het belangrijk dat ze met hun toekomstig beroep een maatschappelijke bijdrage leveren. Zij overwegen daarom eerder te kiezen voor beroepen waarvan de maatschappelijke relevantie duidelijk is.

Tenslotte is het voor studentes belangrijk dat zij zichzelf herkennen in de rol van vakvrouw in techniek of ICT. Het is daarom essentieel dat zij kennismaken met vrouwelijke rolmodellen tijdens hun studie-en stageperiode.

Beroepsoriëntatie: Kennis

Begeleiding

In de beroepsoriëntatie van studentes is het van belang dat zij hun persoonlijke eigenschappen, kennis, vaardigheden en waarden leren herkennen in een toekomstig beroep.

Docenten en studieloopbaanbegeleiders zitten in de positie om studentes te stimuleren te reflecteren op wat zij leuk vinden, belangrijk vinden en goed kunnen (leren). Het is met name belangrijk dat begeleiders zich inzetten een verscheidenheid aan beroepen en beroepsbeoefenaars te laten zien en hierbij aandacht te besteden aan de maatschappelijke bijdragen die deze professies leveren.

In de praktijk

Kijk bij praktische tips voor een aantal tips die je kan gebruiken.

Beroepsoriëntatie: Praktische Tips

Werk aan een positief zelfbeeld en beroepsbeeld

- Zie voor praktische tips de thema's [Lesgeven](#) en [Stagebegeleiding](#).

Stuur aan op reflectie over keuzemotieven

- **Bij het kiezen van een stage of keuzedeel:** zie voor praktische tips het thema [Keuzebegeleiding](#)
- **Bij het kiezen van een vervolgstudie of beroep:** vraag studentes tijdens 1-op-1 begeleidingsmomenten te reflecteren op hun motieven voor het maken van een keuze. Download [Aandachtspunten Beroepsoriëntatie Studentes](#).

Beroepsoriëntatie: Praktische Tips

Breng meisjes in contact met mogelijke vrouwelijke rolmodellen

- **Gastles of speeddates met vakvrouwen**
Nodig bijvoorbeeld vrouwelijke alumni of bedrijfsrelaties uit. Gastles organiseren? Download de handleiding [Gastles Organiseren](#).
- **Mentoring Circles**
Studentes onder elkaar, met een technische vakvrouw als mentor. Mentoring Circle organiseren? Download de handleiding [Mentoring Circle Organiseren](#).
- **Filmpjes van vrouwelijke rolmodellen**
Breng filmpjes van technische vakvrouwen onder de aandacht. Filmpjes zijn te vinden in de [inspiratiebox](#) of op de website van [Dit Doe Ik](#).
- **Excursies naar technische bedrijven**
Geleid door een technische vakvrouw.

Beroepsoriëntatie: Praktische Tips

Onderhoud contacten met afgestudeerde studentes voor de beroepsoriëntatie van toekomstige studentes

- **Download de [alumnitool](#)**
Tips over het onderhouden van een alumninetwerk
- **Nodig (oud)studentes uit**
Laat hen een rol spelen op open dagen, tijdens proefstuderen en/of meeloopdagen. Bijvoorbeeld als ambassadeur van de opleiding.

FAQ

- **Door wie is de wijzer 'Beter Behouden' gepubliceerd**

In het kader van het project 'Meer Meisjes in MBO techniek' van VHTO Landelijk expertisebureau meisjes/vrouwen en bèta/techniek. De publicatie wordt mede mogelijk gemaakt door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de MBO-raad.

- **Waarom is er aandacht nodig voor het behoud van studenten?**

Elk jaar stromen er studentes voortijdig uit bij bètatechnische mbo-opleidingen, ondanks dat het aantal vrouwen dat kiest voor deze richting toeneemt.

- **Voor wie is de wijzer 'Beter Behouden' bedoeld?**

De wijzer is bedoeld voor docenten en studieloopbaanbegeleiders van mbo techniek- en ICT-opleidingen.